

МИХАЙЛО СТЕЛЬМАХ. ПОЕЗІЇ

Сайт «*Ирпенская буква*»: <http://www.ikt.at.ua>

Издание: Стельмах М. Вибрані твори. Передмова М.Ткачука. – К.: Сакцент Плюс, 2005.

Книга на сайті: http://ikt.at.ua/load/stranica_avtora/mikhail_stelmakh/61

Сканирование и распознавание текста: сайт «Ирпенская буква»

МАК ЦВІТЕ

(Легенда)

Степами турки і татари
На конях мчать, мов чорні хмари,
І згаром дихає земля —
Навкруг пожари, як петля,
Й петлю розкручує ординець:
Він одшукав живий гостинець —
Дівча біжить босоніж в бір.
Її він схопить у ясир,
В прокислу зашморгне сирицю
Й продасть у Кафі з торговиці.
І сльози дівчини, й життя
Проп'є без жалю і пуття.
Бо що йому краса дівоча,
Коса шовкова, ясні очі —
Усе продасть він за дукат,
Бо він торгош, ординець, кат.
Дівча біжить в тяжкім одчаї,
Коса їй плечі устеляє,
А сльози падають у брід,
І кров'ю тягнеться твій слід.
Уже над юністю твоєю
Аркан свистить, сичить змією.

І враз відсічена петля
Безсило впала у поля.
Козак-нетяга у долині
Рубнув її і вже стежину
Дівчині вказує у бір: —
Ми ще зустрінемося, повір.—
Ординець блимнув хижим оком,
На луку впав, гикнув і скоком
Помчав з ординцями в байрак.
Втікай, козаче! Та козак
Втікати не думав. Ще дівчину
Провів очима й по долині .
Навскіс напасникам помчав.
Травневий день в кільці заграв
На сполох бив всіма громами,
І блискавка небесні брами
Розчахувала навкруги...
Все ближче, ближче вороги,
Злостивий усміх рве їм губи —
Отак і мчить землею згуба,
Жадібна, дика, навісна,
В краплинах крові і багна.
Козак ударив із пістоля,
Й розлігся крик посеред поля:
На стремені торгаш завис,
І кінь його поніс, як біс,
І степ востаннє над рікою
Ординець міряв головою...
Все ближче коні, лиця злі,
Схрестились, скрегнули шаблі,
Переплелися іскри з кров'ю,
І знову криком Придніпров'я
Прошив у жасі людолов.
Та біснувалась криця знов,
Шипіла кров, шипіла піна.
Козак вимощував долину
Чужинським трупом, як умів,
Як вчився в Січі і в братів
На славнім Доні у поході.
Ординців б'є козак вже в броді.
Бере ординців переляк:
— То це шайтан!
Це не козак! —
Козак всміхнувся в довгі вуса:
— З шайтанами не вперше б'юся.

Узнали, що таке козак,
Якого люди кличуть: Мак. —
І знову зброя у двобої
Дзвенить над збитою водою,
І квасить нелюдів ріка, —
Не ломить сила козака.
Та от надходить чорна зрада:
Дрантя, попихач скрався ззаду,
Він чином — кат, душею — гад.
Увесь продався за дукат.
Тихцем підвів іуда зброю,
Озвався постріл над рікою,
І на коня схилився козак.
—Пропав козак! Загинув Мак! —
Ординці кинулись до нього.
Козак на них поглянув строго:
—Ні, не загинув я, кати,
Поміж людьми мені цвісти! —
Кати підводять вгору зброю:
—Твій цвіт, життя вже за тобою,
Козаче, зробимо отак:
Шаблями скришимо на мак...—
Ординці воїна скришили,
На землю впало тіло біле
І, наче зерно, проросло,
А влітку маком зацвіло...
Давно ординців і іуду
В моїм краю забули люди,
Бо їхній слід — страшний укіс —
Травною мертвою поріс.
А мак цвіте віки в роздоллі —
В косі дівочій і у полі.
А мак цвіте!

ПОМІЖ БЕРЕЗАМИ ДІВЧА ІДЕ

Рожевий схід. Галуззя молоде
Пісні виспіває привітні.
Поміж березами дівча іде
У хусточці блакитній.
Рукою гладить пасмо золоте,
Іде, співаючи, в долину...
І, може, більше дівчину ніде

Ніколи не зустріну.
Стою під кленом біля джерела —
У серце йдуть пісні привітні.
А дівчина, як молодість, пішла
У хусточці блакитній.

РІДНЯ

Обминувши луг, що вкрився міддю,
Слід до хати губиться в бору.
В хаті пахне парене обіддя,
Сік густий покрив кору.

На корі зі мною стельмах сивий,
Поруч шпиці віялом лягли.
Ми майструєм, щоб шляхи щасливі
Під колесами гули.

У роботі дні пливають чудові,
І надвечір я іду щодня
В гомінкі бори соснові,
Де живе моя рідня.

Де живуть майстри хороші, чесні
Вуглярі, і теслі, й дьогтярі.
Серед них мої проходять весни
І розмови до зорі.

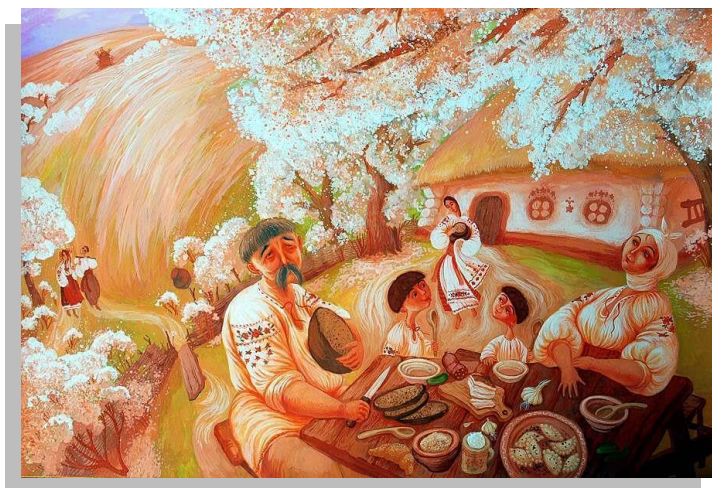
Небагато літ прожив на світі
У краю лісів, озер і трав.
Там навчився я людей любити
І чудовий світ пізнав.

Може, тим без пісні я не можу
Працювати, жити навіть дня,
Що округ земля моя хороша,
А на ній — моя рідня!

БЕРЕЗЕНЬ

Звелися ріки і лугами
Блакитне простягають путь,
А в небі хмари лебедями
Із ополонки воду п'ють.

Гаї спинились над водою

І тихо входять в клекіт рік,
І хмелем бродить під корою
В березах чистий, свіжий сік.

Налита сонцем і вітрами,
Хлюпоче веслами весна,
І піднімає буйні трави
Земля хмільна і запашна.

В ці дні бажаєш світ щасливий
Черпнути відрами до дна
І сміло сіяти на ниви
Багатство ярого зерна.

* * *

Тільки хвилі і небо блакитне,
І водою діброва бреде,
Перед мною дороги привітні,
Перед мною життя молоде.

Я пливу у роздолля чудові,
А навколо хлюпоче весна,
Вигинаються хвилі, мов брови,
І на гребні шипить сивина.

Все таке чарівне, таємниче,
Повне соку, життя і снаги,
І у мандри весна мене кличе,
Опустивши в глибінь береги.

ВЕРБА

Чому не спить верба в моєму дворі,
Коли скресають жили буйних рік?
Бо у п'янкім гіллі гостюють зорі
І рушив з кореня могучий сік.

Чому не спить верба в погоже літо,
Коли жнива курличуть за Дніпром?
Бо так духмяно пахне в полі жито
І всі шляхи всіваються зерном.

Чому не спить верба в прозору осінь,
Коли льодком похрускує блакить?
Бо журавлі тривожно линуть в
просинь

І зерно в грудях ниви теж не спить.

Чому верба не спить у хуртовину,
Грудьми спинивши непогоду злу?
Бо треба зупинить лиху годину
І дати напровесні узліт зерну!

ПРОЛІСОК

Іще сніги удень воркують голубами,
А вечорами хрупають, немов обрік,
Ще лиш проталини парують під дубами,
Ще висипається в березах мерзлий сік.
А жайворон уже тріпоче над полями,
Над жилами розбухлих ніздрюватих рік,
І вже дивись — упертий пролісок у гаї
Зернистий сніг блакитним оком розгортає.
І розгорне, проб'ється радісно і строго,
Землі, свинцем пропеченій, віддасть уклін
І потече дзвіночками уздовж дороги
До чорних сіл, що підіймаються з руш,
Прийде з дітьми на необвітрені пороги;
І той блакитний усміх, чистий дзвін
Розбудить точену березу, ниву житню
І щасно в теплих косах дівчини розквітне.

* * *

Обсіяло сонце горби моложаві,
Пригріло ніздрясті, розбухлі сніги,
Проснулось коріння, зметнулися трави,
І вдарили в дзвони круті береги.

Затерті в крижини, човни піднялися,
Як мисль піднімається владно з глибин,
І стукає хвиля у брами Полісся,
З розгону в яругу вбиваючи клин.

Злітають дороги, навпіл перетяті,
На теплі, в краплинах живиці, мости,
А сонцеві добре, неначе дитяті,
У гості до тебе на веслах плисти.

ВЕСНА ІДЕ

Темніє шлях. А сонце рушниками
З-за кучерявих стелеться хмарин,
І голубінню легко над снігами,
Немов димок, повзе хвиляста тінь.

Стоїть в задумі радісній природа,
Про щось вузлаті шепнуться дуби,
А по долинах чисто дзвонять води,
Воркочуть пісню, наче голуби.

Сьогодні, яrove готуючи в комарі,
Зелене поле бачив на вітрах —
Це, може, тим, що ніжно і прозоро
Виново пах ячмінь у кадубах.

КВІТЕНЬ

Натомились руки, находились ноги,
До землі приляжеш — сон хороший сниться,
А шляхи покличуть, а позвуть дороги —
То й полинеш в далі, наче бистра птиця.

Віє хмелем квітень, хмільна брость на вітті,
Ще й ясніє небо, наче голубниця,
Одсвітом прозорим котиться по житі,
До землі приляжеш — сон хороший сниться.

Пень вузлатий гонить пагінці угору,
Хлюпнули струмками сповнені криниці,
Над селом вінками виснуть ясні зорі,
До землі приляжеш — сниться чи не сниться?!

ПЕРЕД ДОЩЕМ

Сліпучий корінь блискавиці
Злетів у шелест, шум дібров,
І сосни, сповнені живиці,
Із віт янтарну гублять кров.

Все ближче хтось кує підкови,
І закрутився важко ліс,
А листя гнеться, наче брови,
Ждучи пахучих свіжих сліз.

У ДОЩ

М. Рильському

Ловили віти дощ зелений,
Спускали вниз важкі разки.
В жита ввігнались дужі клени,
Клювали листом колоски.

Прорвали небо перші вдари,
А ниви колосом шумлять,
Гарячі щуки плещуть в хмарі,
І в невід ловить їх земля.

Вона розгойдує півколом
Налиті яблука в садах,
І видно: здалеку над полем
Спливає жито, мов вода.

Воно пашить зеленим жаром
І клонить колос вниз увесь.
Біжить пшениця понад яром,
І дзвонить крильцями овес.

В долині трави аж до пахви
Затисли річку з двох боків,
Медами червень спілий пахне,
І я простую до полів.

Уже світлішає над гаєм,
Дощем пахучим день промок.
По воду райдуга спускає
Кінці коромисла в ставок.

ДОЩ

Гроза кує над островом
підкови,
Стрімглав гартує блискавку в
Дніпрі.
Сосна підперла хмару
фіалкову,
Хоч в хмарі вже туманяться бори.

І враз понад борами і сосною
Повиснув дощ, притих, упав, як сіль.

А блискавка — веселкою крутою
З Дніпра зметнулась у блакить.

НА СВІТАНКУ

Щороку кращають світанки,
Щороку більшають розливи.
Од саду верби-подолянки
Пливуть до лісу боязливо.

Вітрець в житах здіймає хвилі.
Горять на жовтих віях роси, —
Це ходить червень полохливий
І молоко полям приносить.

А липень виклепає коси
І поскладає в копи жито;
Запросить серпень в гості осінь
І стане в травах сам жевріти.

Рум'яна осінь схилить віти,
Оріхи зжовкнуть на ліщині.
А поки — червень йде привітний
По всіх дорогах Батьківщини.

* * *

Ще кожна нить дзвенить промінням в небі,
Вогнем зеленим грає верховіть,
Іще поезія гостить у тебе,
Як на весіллі молодість гостить.

І де та осінь — дум прив'ялих вісник,
Коли врожай зvezуть з сердець і нив?.,
її створив якийсь буркун-ремісник,
Що ні дівчат, ні музи не любив.

ДЕ ЛЬОН ЦВІТЕ

В долині льон зацвів, як щастя,
Під небом синьо-грозовим,
І дощ співучий взявся прясти
Сріберну пряжу нивам тим,
Що нас заждались, наче вдови,
І все красуються в обнові.

Цвіти, цвіти, блакитний льоне,
Очима любої цвіти,
Приплинь у ясному поклоні
На ясні зоряні мости,
Де вірна юність над водою
Піснями зве свого героя.

Веслом озвалась оболоня,
Кругами плесо б'є живе,
І вже юнак до тебе, ябоне,
З своєю милою пливе.
Чи, може, молодість то плине
В ніким не змірені долини,
Де льон цвіте.

* * *

Рибальська снасть покличе вранці
Тебе до плеса на човні.
Як мудре сонце поміж пальці,
Пливуть мої погожі дні.

Біжить і мліє берег п'яний,
Кипить в проміннях, бджолах день.
Все менш тебе тривожать рани,
Все більш на серці дум, пісень.

І ти незчуєшся, як тучі
Проллються громом і вином...
І добре десь побіля кручі
Писати вірші під човном.

НА ДЕСНІ

За тим зеленим косогором,
Де стежка гасне у траві,
Крильми війнули понад бором
Дощі, краплисті та живі.

І перевисли над рікою,
Де легко звівся пароплав.
Прив'ялим соком і травною
Дихнув тужавий, бряклий сплав.

Веслує в небокрай пшениця,
Споївши колос молоком,
І вище хмар встає зірниця

Над необміреним добром.

МОЛОДОСТЕ-РАДОСТЕ

Зимомо драли дрань, валяли хвою,
Промерзлий хліб рубали, гріли на вогні,
І наші руки пахнули смолою,
Як взимку на відсонні
Пахнуть ясні дні.

З села до нас приходили дівчата
З густим, мов цвіт, рум'янцем на щоках.
І ми їм помагали шишки рвати,
Щоб підіймались сосни
Гінко на пісках.

І напливали радісні розмови
Про все, усе. Іскрилася зима.
З мішками йшли додому чорноброві,
Їх проводжали
Й цілували крадькома.

І все було любов'ю перевито:
Неждані зустрічі, робота у снігах.
До нас і щастя йшло зі всього світу
І корінилось,
Підіймалось у борах.

І незчувались ми, як добрі зорі
Вирнали в прорізах блакитних, смільних віт,
Бо вечори були такі прозорі,
І вірно серце серцю
Билося в одвіт!

